

ANDRZEJ KLASIK
KRZYSZTOF WRANA

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

KOD GENETYCZNY ROZWOJU JAKO NARZĘDZIE KREOWANIA PRZYSZŁOŚCI MIAST I REGIONÓW MIEJSKICH

Abstract: The Genetic Code of Development as a Tool for Creating the Future Cities and Urban Regions. The article contains new approach to creating future of cities and urban regions based on the concept of creative cities. The core of this approach is to treat the genetic code of development as a tool for creating future of the territorial units. The combination and synergy of development genes that were considered as creativity, innovativeness and entrepreneurship allows the use of the fundamental elements of strategic analysis. On one hand, these elements are future challenges of cities and urban regions that they face in the perspective of global trends; on the other hand, they are strategic capabilities of sectors inseparably linked with creativity – sectors of culture, science and business, the integration of which is based on cultural heritage of cities and urban regions.

The next issue of the article is the description of the way genes of urban development are manifested in the four sectors. It allows to present the genetic code of development function as a generator of strategic capabilities of creative sectors in cities and urban regions. Finally, the ideas of cross-sectoral undertakings for Polish big cities and urban agglomerations that enable facing intellectual and strategic global challenges were presented. This takes place through the use of strategic capabilities based on the genes of creativity, innovativeness and entrepreneurship; in this way, the genetic code of the development of large cities and urban agglomerations served as the new prospective approach to creating their future.

Keywords: Creative cities and regions, creative sectors, cross-sectoral development, projects strategic capabilities, the genetic code of development.

Wprowadzenie

Opracowanie jest próbą zarysowania metodologii badania dynamiki i rozwoju miast i regionów miejskich w perspektywie koncepcji miast kreatywnych i witalnych [Klasik 2018; Wrana 2017, 2018]. W podjętej próbie w polu widzenia autorów

znalazły się interesujące pod względem poznawczym i praktycznym propozycje operowania miejskim kodem genetycznym w badaniu dynamiki miejskiej i regionalnej oraz działania sił konkurencyjnych i kooperacyjnych. Prowadzone rozważania uporządkowano w dwie części; część pierwsza wprowadza do strukturalnego modelu miasta i regionu miejskiego oraz prezentuje warunki konieczne kreatywnego rozwoju miast i regionów miejskich aspirujących do bycia miastami kreatywnymi i witalnymi. *Miejski kod genetyczny* został w naszej propozycji zdefiniowany jako kombinacja i interakcja kreatywności, innowacyjności i przedsiębiorczości osadzona w *genius loci* przestrzeni symbolicznego dziedzictwa kulturowo-cywilizacyjnego miast i regionów miejskich. Jest to kod genetyczny rozwoju jednostek terytorialnych. Nosicielami elementów kodu genetycznego rozwoju jednostek terytorialnych są cztery sektory: kultury, nauki, biznesu, dziedzictwa połączone ze sobą mechanizmem interakcji przestrzennych, którego odzwierciedleniem jest współzrządzenie i współzarządzanie miastem i regionem.

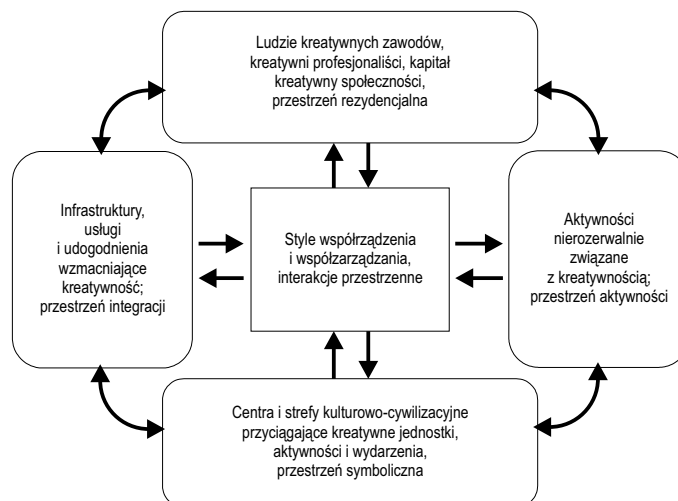
Praktyczna strona opracowania została zrealizowana na podstawie wyników sesji eksperckiej pt. *Kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość w rozwoju miast i regionów miejskich* podczas XX Konferencji Ustrońskiej *Rozwój lokalny i regionalny – Teorie i zastosowania*. Analiza prospektywno-strukturalna posługująca się zdolnościami strategicznymi wymienionych sektorów oraz wyzwaniem przyszłości stawianymi dużym miastom i aglomeracjom miejskim stała się podstawą do wygenerowania idei przedsięwzięć będących motorami dynamiki miejskiej i regionalnej. Charakterystyczne jest to, że w polskiej rzeczywistości rozwoju lokalnego i regionalnego w zbiorze tworzonych i rozwijanych idei przedsięwzięć przeważają złożone projekty użyteczne w kreowaniu wizji przyszłości dużych miast i aglomeracji miejskich, a nieco mniejszy ich podzbiór stanowią przedsięwzięcia będące załącznikiem strategii *push*, czyli pchania procesów przejścia do nowej gospodarki opartej na wiedzy, sztuce i technologii.

1. Model strukturalny miast i regionów miejskich

Generalnie, miasta i regiony różnią się lub są podobne ze względu na swoją historię, dziedzictwo, krajobraz, wielkość i rangę, funkcję i struktury, zasoby i kapitały, położenie i powiązanie, atrakcyjność i konkurencyjność, pozycję i wizerunek w relacji z otoczeniem europejskim i globalnym.

Miasta i regiony miejskie można przedstawić w formie całości złożonej z współpowiązanych fundamentalnych składowych, którymi są; ludzie, aktywności, infrastruktura, dziedzictwo i rządzenie [Klasik 2008, 2018]. Wymienione składowe można ujmować jako agregaty w dynamicznych i zewnętrznych powiązaniach z bliższym i dalszym otoczeniem oraz przez współzależności ich układów lokalizacyjnych i zachodzących interakcji przestrzennych.

Przedmiotem zainteresowania prezentowanej pracy jest wykorzystanie koncepcji miasta i regionu kreatywnego w formie modelu strukturalnego o rozwiniętej postaci (ryc. 1) do uruchomienia myślenia o rozwoju kreatywnym miast i regionów miejskich.

Ryc. 1. Model strukturalny miasta i regionu kreatywnego

Źródło: [Klasik 2008, 2018].

W poszczególnych segmentach modelu strukturalnego punkt ciężkości spoczywa na:

- twórcach i środowiskach twórczych oraz kapitale kreatywnym społeczności terytorialnej,
- branżach i sektorach aktywności nierozzerwalnie związanych z wiedzą i kreatywnością,
- infrastrukturze materialno-technologicznej i informacyjno-komunikacyjnej łączalności,
- cenności dziedzictwa kulturowo-cywilizacyjnego występującego w różnych formach i miejscach,
- partnerstwie interesariuszy sceny miejskiej i regionalnej oraz na ich relacjach z władzą publiczną.

W przekroju układów lokalizacyjnych i przestrzennych interakcji fundamentalnych segmentów, w modelu strukturalnym tkwi wewnętrzny mechanizm rozwojowy miast i regionów. Wraz z kreowaniem nowych idei i wartości, tworzeniem się sieci i aliansów, łańcuchów i skupień, które nakładają się na dynamikę relacji rynkowych, interwencji publicznych i inicjatyw obywatelskich, dokonuje się kreatywny rozwój miast i regionów miejskich.

2. Miasta i regiony kreatywne; warunki konieczne

W ramach koncepcji miast i regionów kreatywnych i jej aplikacji w formie modelu strukturalnego warto przywołać dwie, odrębnie sformułowane, równoliczne grupy czynników, które przesądzać mogą w długoterminowej perspektywie o stawaniu się i utrzymywaniu przez współczesne miasta i regiony statusu miast i regionów kreatywnych. Pierwszą grupę czynników cechuje orientacja społeczno-kulturowa (ryc. 2).

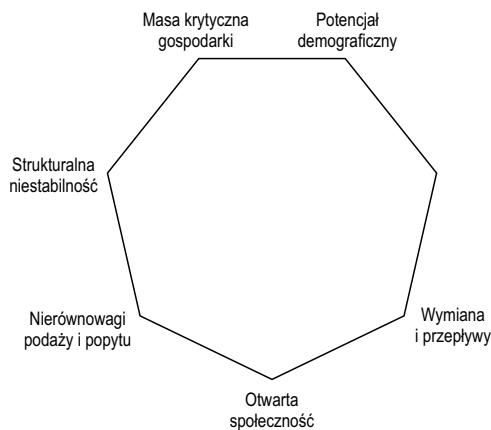
Ryc. 2. Model strukturalny miasta i regionu kreatywnego

Źródło: [Landry 2008].

Określa ona warunki konieczne do spełnienia leżące u podstaw miast kreatywnych, warunki stanowiące splot czynników wewnętrznych, które powinny spełniać każde miasto aspirujące do statusu miasta kreatywnego. Po pierwsze, są to twórcze indywidualności, jednostki zdolne do podejmowania intelektualnego ryzyka. Po drugie, jest to wizjonerskie przywództwo i liderzy zmiany. W uzupełnieniu można dodać, że chodzi nie tylko o władze miejskie i ich sprawnych operatorów lokalnych, ale także wizjonerskich przedsiębiorców i profesjonalne kadry menedżerskie. Po trzecie, różnorodność kulturowa i bogactwo talentów zaprzęgniętych do poszukiwań twórczych. Po czwarte, kultura organizacyjna i wyłanianie się innowacyjnych środowisk m.in. w formie centrów kreatywności i innowacji. Po piąte, wzmacnianie lokalnej tożsamości dzięki zapewnieniu społecznościom lokalnym partycypacji w procesach decyzyjnych oraz w inkubacji inicjatyw lokalnych w formie innowacji społecznych. Po szóste, obecność w przestrzeni miejskiej bogactwa dostępnych udogodnień dzięki infrastrukturze i usługom. Po siódme, sieciowanie i partnerska współpraca firm i instytucji, funkcjonowanie struktur klastrowych oraz instytucji asystujących tym procesem. Wymienione grupy czynników wewnętrznych tworzą swoistą mieszankę potencjału endogenicznego i zdolności strategicznych miast i regionów miejskich.

Występowanie splotu czynników i warunków wewnętrznych umożliwia zagnieżdżenie genu kreatywności w miejskim kodzie genetycznym.

Drugą propozycję siedmiu warunków brzegowych, dzięki którym miasta i regiony miejskie mogą uzyskiwać status kreatywnych jednostek terytorialnych prezentuje (ryc. 3).

Ryc. 3. Miasto kreatywne – warunki konieczne o orientacji ekonomiczno-społecznej

Źródło: [Andersson 2010].

Można powiedzieć, że to propozycja mająca orientację ekonomiczno-społeczną. Warto w tym miejscu nadmienić, że jej autor jest twórcą i prekursorem koncepcji regionów kreatywnych [Andersson 1985]. Na pierwszym planie znajduje się w niej czynnik określany jako masa krytyczna. Stanowi ją nagromadzony majątek i osiągnięty poziom wzrostu gospodarczego miasta. Mamy tu *de facto* do czynienia ze zbiorem silnych ekonomicznie miast i regionów. Po drugie, są to miasta i regiony o dużej i wzrastającej liczbie ludności, w tym ze znacznym napływem migrantów. Wymienione dwa agregatowe czynniki stanowią ekonomiczne i demograficzne aktywa miast i regionów aspirujących do statusu kreatywnych jednostek terytorialnych. O atrakcyjności dużych miast i regionów silnych ekonomicznie i demograficznie, a w pewnym sensie o ich cechach metropolitalnych, świadczy dysponowanie przez nie dużym rezerwuarem ludzi wykształconych, profesjonalistów przygotowanych do pracy twórczej i zawodowej. Wymienione trzy czynniki zapewniają temu zbiorowi miast i regionów długotrwałość procesów rozwojowych. Czwarty, specyficzny warunek kreatywności miast i regionów stanowi społeczność, wspólnota społeczna, a w szczególności otwarte, tolerancyjne społeczności terytorialne z dostępnymi miejscami, arenami dla wymiany nowej idei. Jest to czynnik stanowiący podglebie wewnętrznego mechanizmu rozwoju miast i regionów. Trzy kolejne kluczowe czynniki niezbędne dla kreatywnego rozwoju miast i regionów współtworzą określony typ warunków rynkowych i strukturalnych. Są to: zdywersyfikowana i intensywna wy-

miana, przepływy w skali międzyregionalnej i ponadnarodowej oraz istnienie i utrzymywanie się nierównowag między postrzeganymi potrzebami publicznymi lub prywatnymi a obecnym stopniem ich zaspokojenia. Ostatnim, finalnym czynnikiem koniecznym do rozwoju kreatywnego miast i regionów jest strukturalna niestabilność rozwoju i paradygmatów filozoficznych, naukowych i artystycznych. Jest to wprawdzie ostatni z czynników w całym ich zbiorze, jednak stanowiący swego rodzaju kamień węgielny koncepcji miast i regionów kreatywnych, podkreślający sobą istotę założeń i koncepcji miast i regionów kreatywnych w rzeczywistości konkretnego kraju. Strukturalna niestabilność paradygmatów odnoszących się do filozofii, sztuki i nauki skłania autorów opracowania do podjęcia wątku kodu genetycznego rozwoju jednostek terytorialnych.

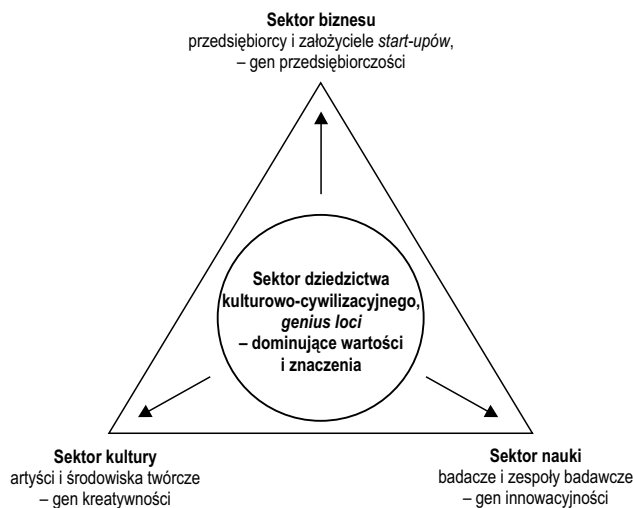
3. Kod genetyczny rozwoju miast i regionów miejskich

Istnieje wiele różnych koncepcji definicyjnych miast i związanych z nimi podejść służących odkrywaniu i aplikacji kodu genetycznego miast w procesie ich ewolucji i dynamiki. Analiza dynamiki miejskiej i regionalnej prowadząca do identyfikacji DNA i genów [Wilson 2008] prowadzona jest na poziomie agregatów sektorowych (ludność, mieszkalnictwo, usługi publiczne, handel detaliczny, potencjał gospodarki, władza publiczna) oraz na poziomie mikroprzestrzennym (strefowym), i interakcji przestrzennych zachodzących między wyróżnionymi sektorami. Przez zastosowanie rdzeniowego modelu dochodzi się do konkluzji stwierdzającej, że za zbiorami czynników napędzających ruchy migracyjne oraz inwestycje prywatne i publiczne stoi kod genetyczny. Kandydatami na geny kodu genetycznego konkretnego miasta są: proporcje demograficzne i gospodarcze, poziomy kwalifikacji, jakość i cena mieszkań, dostępność usług, dostępność komunikacyjna, gęstość użytkowania gruntów.

W innym oryginalnym podejściu *miasta* definiowane są jako fizyczna (materialna) ekspresja dynamicznej równowagi między siłami konkurencyjnymi i siłami kooperacyjnymi, między publicznymi korzyściami uzyskiwanymi dzięki kooperacji oraz korzyściami prywatnymi będącymi efektem zachowań konkurencyjnych [D'Acci 2013, 2014]. Miejskim kodem genetycznym w ramach tej koncepcji jest *Isobenefit Urbanism* jako mechanizm, dzięki któremu rodzi się miasto z połączenia natury i kultury. Jest to mechanizm odpowiedzialny za dynamiczne zmiany i ekspansje konkretnych miast. Miasto jako dzieło wielośrodkowe, wielodostępne i wielofunkcyjne składające się z mikroobszarów, z których każdy ma swoją centralność, lokalizację miejsc pracy, parki, codziennie dostępne usługi i udogodnienia. *Isobenefit Urbanism* jako miejski kod genetyczny jest efektem oddolnie organizowanej typu *bottom-up* ewolucji miasta i procesu samoorganizacji lokalizacji, aktywności, budownictwa oraz zastosowania miękkiego podejścia interwencji polityczno-planistycznej typu *top-down*. Kod genetyczny definiowany jako *Isobenefit Urbanism* stanowi podstawę do kreślenia scenariuszy przyszłości społeczności miejskich.

Podzielając pogląd, że rozwój miast oparty na koncepcji miast kreatywnych wymaga zagnieżdżenia kreatywności w kodzie genetycznym każdego miasta [Landry 2008] uważamy, że współcześnie naturalne wydaje się rozwinięcie tej myśli i operowanie *kodem genetycznym rozwoju* miast i regionów miejskich będącym kombinacją i synergią *kreatywności, innowacyjności, przedsiębiorczości*. Różna konfiguracja i kombinacja wymienionego genotypu jest kodem kreatywnego rozwoju miast i regionów miejskich (ryc. 4). Takie rozwinięcie podejścia pozwala na rozwinięcie nowego sposobu podejścia do kreowania przyszłości miast i regionów miejskich przez fuzję kilku sektorów kreatywnych, a mianowicie sektora kultury, sektora nauki, sektora biznesu oraz ich osadzenie na gruncie dziedzictwa kulturowo-cywilizacyjnego konkretnego miasta czy regionu miejskiego. Odbywać się to może w określonych warunkach kompetencyjnych i podejmowanych decyzjach realizacyjnych przez władze miejskie i regionalne. Kod genetyczny rozwoju typu KIP zostaje zakotwiczony w *genius loci* miejsca, w przestrzeni symbolicznej, dominujących wartości i znaczeń oraz wartości politycznych przywództwa lokalnego i regionalnego. To na scenie miejskiej i regionalnej pojawiają się aktorzy, podmioty, których nowe idee, twórcza inwencja pozwala widzieć rozwój miast i regionów w perspektywie działania sił i relacji konkurencyjnych i kooperacyjnych takich podmiotów, jak: artyści i środowiska twórcze, badacze i zespoły badawcze, przedsiębiorcy i założyciele *start-upów*, depozytariuszy dziedzictwa, którzy jako różne grupy interesariuszy pozostają w partnerskich relacjach z władzami miejskimi i regionalnymi.

W interakcji międzysektorowej, przez partnerstwa, alianse, skupienia, sieci i przepływy rodzi się popyt na projektowanie kreatywne i technologiczne, dokonu-

Ryc. 4. Kod genetyczny rozwoju miasta i regionu miejskiego inspirowany koncepcją kreatywnego miasta i regionu

Źródło: Opracowanie własne (ryc. 4-8).

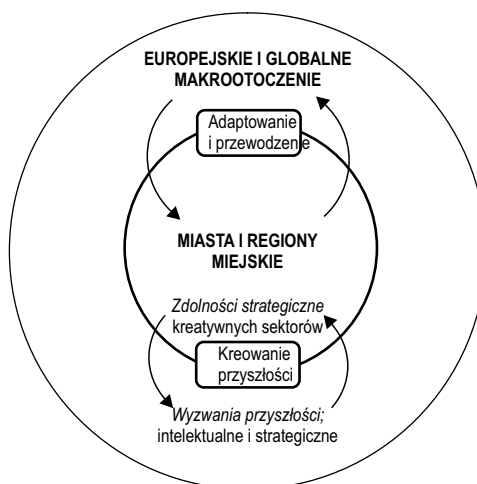
je się rozwój branż kreatywnych i branż technologicznych. W miastach i regionach miejskich, zachodzą zjawiska i procesy znamionujące fazę przejścia do nowego typu gospodarki i efektywności organizacji, atrakcyjności i konkurencyjności miast i regionów oraz różnorodności stylów i jakości życia społeczności miejskich i regionalnych.

4. Fundamentalna analiza strategiczna rozwoju miast i regionów miejskich

Dotychczasowe rozważania prowadzą w sposób naturalny do uruchomienia wątku myślenia strategicznego o przyszłości miast i regionów miejskich. Przygotowują kreatywne sektory jednostek terytorialnych do zastosowania analizy typu ADWN w odróżnieniu od klasycznej analizy TOWS/SWOT. Fundamentalna analiza strategiczna została przetestowana w trakcie realizacji forsihtu metropolitalnego [Klasik *et al.* 2014], tworzenia strategii rozwoju miasta aspirującego do rangi metropolitalnej (Katowice 2030). W rozwiniętej postaci została ona zaprezentowana na *Colloquium* miejskim [Klasik 2018].

Istotą fundamentalnej analizy strategicznej rozwoju miasta i regionu miejskiego jest myślenie o przyszłości w kategoriach bezpieczeństwa strategicznego, odporności na kryzysy i wstrząsy pojawiające się w makroskali, budowania atrakcyjności i przewag globalnych (ryc. 5).

W spójności z wcześniejszym tokiem rozważań, fundamentalna analiza strategiczna posługuje się interaktywnym systemem złożonym z kreatywnych sektorów miast i regionów współzależnie z otoczeniem europejskim i globalnym.

Ryc. 5. Elementy fundamentalnej analizy strategicznej

Zdolność strategiczna tkwiąca w wyróżnionych sektorach kreatywnych miast i regionach miejskich wywiedziona jest z kombinacji i synergii genotypu KIP osadzonego w *genius loci* konkretnych miejsc i przestrzeni. Zdolności te mają postać dwóch odmiennych zbiorów czynników strategicznych. Są nimi atuty wyróżniające i drastyczne deficyty. Dla ich pełnego określenia niezbędne jest po pierwsze, posiadanie przez miasta lub regiony miejskie wizji przyszłości oraz po drugie, testowanie wizji przyszłości z użyciem wielorakich scenariuszy strukturalnych uwarunkowań tkwiących w otoczeniu europejskim i globalnym. Atuty wyróżniające są tym co w konkretnym mieście i regionie miejskim unikatowe, wyjątkowe, czego nie posiadają inne, porównywalne miasta czy regiony. Z kolei drastyczne deficyty ujawniające strukturalne luki i nierównowagi dają się rozpoznać i ustalić przez konfrontację z wizją przyszłości z obecnym stanem danego miasta lub regionu.

Zewnętrzny grupami czynników fundamentalnej analizy strategicznej są wyzwania przyszłości i przyszłościowe nisze. Ich rozpoznanie uzyskuje się przez wielorakie scenariusze strukturalnych uwarunkowań ewolucji otoczenia europejskiego i globalnego. Intelktualne i strategiczne wyzwania przyszłości otwierają perspektywne i strategiczne myślenie o przyszłości miast i regionów oraz o procesie ich kreowania [Klasik, Kuźnik 2017]. Określają one to czemu miasta i regiony miejskie mają sprostać, a które wyzwania przyszłości warto podjąć. Przyszłościowe nisze to nowe miejsca postrzegane w otoczeniu europejskim i globalnym będące docelowymi destynacjami otwierającymi nowe kontakty. Nowe miejsce w międzynarodowym otoczeniu pozwalającym na lokowanie kapitałów, aktywności, wydarzeń i produktów oraz na znajdowanie partnerów otwierających uczestnictwo w nowych projektach i nośnych trendach rozwojowych.

Interakcje i kombinacje zewnętrznych i wewnętrznych czynników fundamentalnej analizy strategicznej pozwala na tworzenie i rozwijanie międzysektorowych i międzynarodowych przedsięwzięć, które stają się siłami napędowymi rozwoju miast i regionów miejskich. Ich skala i ranga przesądza o tym, że z ich udziałem rodzą się nowe strategie, które określa się mianem strategii typu *push* oraz typu *pull* [Klasik *et al.* 2014].

Fundamentalna analiza strategiczna wymaga odrębnego zastosowania w odniesieniu do konkurencyjnych oraz do kooperacyjnych relacji miast i regionów miejskich z otoczeniem europejskim i globalnym.

5. Kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość w układzie sektorowym

Ukształtowanie i realne wykorzystywanie kodu genetycznego miast i regionów miejskich zależy od podmiotów funkcjonujących w sektorach opierających się na kreatywności, innowacjach i przedsiębiorczości, tj. sektorze kultury, nauki i biznesu. Każ-

dy z rozpatrywanych elementów kodu genetycznego rozwoju miast występuje w każdym z sektorów przejawiając się jednak w różny sposób, mając różną treść i znaczenie.

Kreatywność jest cechą pożądaną praktycznie w każdej aktywności ludzkiej. Jest określana w różny sposób, jednak przy jej definiowaniu zawsze eksponowana jest nowość, unikatowość, oryginalność. Kreatywność może być interpretowana zarówno jako zdolność, jak też jako akt (twórczy) związany z poczęciem czegoś oryginalnego lub wręcz niezwykłego. Jest także związana z podstawową wolnością determinującą swobodę myślenia – zarówno w sensie wewnętrznym, związanym z postawą człowieka, jak też w sensie zewnętrznym odnoszącym się do oddziaływania (presji) otoczenia na osobę tworzącą. Kreatywność polega więc na uwolnieniu potencjału umysłu w kierunku wyobrażenia nowych idei i pomysłów. Kreatywne pomysły są swego rodzaju myślowymi eksperymentami, które pojawiają się w umyśle na skutek pracy indywidualnej lub grupowej; pojawiać się mogą jako wynik realizacji systematycznej ścieżki działania, ale także jako rezultat swego rodzaju iluminacji, którą trudno jednoznacznie opisać. Pomysły kreatywne mogą objawiać się na wiele sposobów, a zmanifestowanie produktów kreatywności wiąże się z jakąś formą oddziaływania na zmysły. Produkty kreatywności dla odbiorców są czymś co można dotknąć, zobaczyć, usłyszeć, powąchać, skosztować. Niewątpliwie jednak kreatywność, a w szczególności wartość pomysłu kreatywnego są subiektywne, co sprawia, że trudno je jednoznacznie zmierzyć i ocenić. Poglądy na poziom kreatywności danego pomysłu lub produktu mogą być bardzo różne. Determinowane są przez osobiste doświadczenia, poglądy, oczekiwania odbiorcy [www1].

Jakkolwiek kreatywność zorientowana jest na nowość, to może być też wiązana z teraźniejszością i przeszłością. Może więc być określana czynnościowo jako aktualizacja posiadanego potencjału z wykorzystaniem logiki i intuicji, orientacji na przyszłość z uwzględnieniem przeszłości [Young 1985]. Pokrewna definicja określa *kreatywność* jako zdolność do tworzenia wyobrażeń i realizacji nietypowych rzeczy, a jednocześnie wykorzystywania tradycji, by osiągnąć korzystne wyniki [Fillis, Rentschler 2006]. Warto zwrócić uwagę, że takie definiowanie kreatywności bliskie jest jej postrzeganiu w sektorze kultury, gdzie tradycja i teraźniejszość często stanowią punkty odniesienia dla procesu twórczego – czasem w aspekcie kontynuacji, czasem zaś jako zbiór wartości kwestionowanych, które twórca neguje lub nawet stara się zburzyć.

Wśród definicji kreatywności można też znaleźć takie, które akcentują znaczenie otoczenia dla tego procesu. Można więc postrzegać kreatywność jako zdolność wynikającą z interakcji między jednostką a sytuacją, wspomaganą przez odpowiednie środowisko lub klimat [Hunter *et al.* 2007]. W tym kontekście można wskazać na powiązania między tak rozumianą kreatywnością a kulturą, która jest obszarem najpełniejszego manifestowania kreatywności; kultura może być rozumiana jako *całokształt zobiektywizowanych elementów dorobku społecznego, wspólnych szeregowi grup i z racji swej obiektywności ustalonych i zdolnych rozszerzać się przestrzenie*; autor tej definicji podkreślał, że *wszystko w człowieku ma początek społeczny*

i społecznie jest określone, poza tym jedynie, co wynika bezpośrednio z jego ustroju psychofizycznego [Czarnowski 1956]. Sektor kultury i działalność kulturalna w sposób nierozdzielny kojarzone są z kreatywnością. Wśród trzech cech, które opisują działania kulturalne – obok celu, jakim jest generowanie i przekazywanie znaczenia symbolicznego oraz rezultatu będącego formą własności intelektualnej – jest wymóg kreatywności [Throsby 2010].

Innowacja, w przeciwieństwie do kreatywności jest całkowicie mierzalna; polega na wprowadzaniu zmian w relatywnie stabilnych systemach. Jest związana z konieczną pracą, która musi być włożona, aby dany pomysł stał się wykonalny. *Identyfikując nierozpoznaną i niezaspokojoną potrzebę, organizacja może wykorzystać innowacje, aby wykorzystać swoje kreatywne zasoby do zaprojektowania odpowiedniego rozwiązania i uzyskania zwrotu z inwestycji* [www1]. Kreatywność jest więc zdolnością (lub aktem) poczęcia czegoś oryginalnego lub niezwykłego, zaś innowacja to wdrożenie czegoś nowego. Na gruncie naukowo-badawczym kreatywność i innowacyjność wiążą się z pojęciem wynalazku, który jest czymś, co nigdy wcześniej nie zostało stworzone i jest uznawane za produkt o wyjątkowej treści/znaczeniu [www2].

Trzecim elementem omawianego kodu genetycznego jest przedsiębiorczość. W tym miejscu warto spojrzeć na przedsiębiorczość jako właściwość silnie związaną z innowacyjnością i kreatywnością. Przedsiębiorczość można opisywać z użyciem trzech zasadniczych wymiarów: innowacyjności, zdolności do podejmowania ryzyka i proaktywności. Innowacja związana jest z poszukiwaniem przez przedsiębiorcę nowych możliwości działania oraz sposobów przekształcenia pomysłów na korzystne wyniki. Test innowacji polega na sukcesie rynkowym pomysłu, a nie tylko na jego nowości. Podejmowanie ryzyka odnosi się do sposobu, w jaki innowacje są osadzone w organizacji, społeczeństwie lub społeczności, do gotowości ludzi do zaangażowania znacznych zasobów w możliwości, które rokują sukces rynkowy. Proaktywność związana jest z procesem realizacji zamierzeń przez wytrwałość, zdolności adaptacyjne i przełamywanie ustalonych sposobów robienia rzeczy. Kreatywność w biznesie odnosi się do percepcji otoczenia oraz formułowania reakcji na nie z odpowiednio wysoką intensywnością twórczego wysiłku. Termin *twórcza intensywność* jest używany dla zilustrowania połączonych efektów kreatywnych zachowań na poziomie indywidualnym, organizacyjnym lub społecznym. Indywidualna kreatywność w organizacji przyczynia się do budowania ogólnej przewagi konkurencyjnej i innowacyjności organizacyjnej, podczas gdy zespoły lub grupy kreatywnych osób pomnażają tę przewagę. Wkład kreatywności we współczesne przemiany gospodarcze sprawia, że jest ona postrzegana jako oś działalności biznesowej, naukowej i społecznej [Fillis, Rentschler 2010].

W gospodarce opartej na wiedzy kluczową rolę odgrywają omawiane elementy kodu genetycznego oraz sektory, w których funkcjonują podmioty rozwijające te elementy. Gospodarka oparta na wiedzy opiera się na kilku rodzajach wiedzy: *know-why, know-how, know-what i know-who* [opisane m.in. w: Bernaert, Poels 2011], z którymi można wiązać sektory kultury, nauki i biznesu:

Tabela 1

 Kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość
 w sektorze kultury, nauki i biznesu

	Kultura	Nauka	Biznes
Kreatywność	<ul style="list-style-type: none"> ● kwestionowanie rzeczywistości, ● stawianie oryginalnych pytań, ● odkrywanie i intelektualne eksplorowanie trendów w społeczeństwie, 	<ul style="list-style-type: none"> ● stawianie i weryfikowanie hipotez badawczych, ● odkrycia w badaniach podstawowych, ● nowe porządkowanie wiedzy, 	<ul style="list-style-type: none"> ● odkrywanie potrzeb o znaczeniu rynkowym, ● odkrywanie nisz na istniejących rynkach, ● identyfikowanie rozbieżności między dostępną ofertą a uświadomionymi lub nieświadomymi potrzebami odbiorców,
Innowacyjność	<ul style="list-style-type: none"> ● wzornictwo przemysłowe – projektowanie produktów (estetyka, ergonomia), ● nowe wydarzenia wykorzystujące wartości kulturalne, w tym odpowiadające na potrzeby społeczeństwa, 	<ul style="list-style-type: none"> ● opracowywanie rozwiązań technicznych użytecznych z punktu widzenia społecznego i gospodarczego, 	<ul style="list-style-type: none"> ● innowacje tworzone w firmach,
Przedsiębiorczość	<ul style="list-style-type: none"> ● firmy działające w przemyśle kultury zakładane i prowadzone przez twórców (twórcy prowadzący firmy opierające się na stałe prowadzonej działalności kreatywnej), 	<ul style="list-style-type: none"> ● start-upy technologiczne prowadzone przez naukowców lub badaczy, 	<ul style="list-style-type: none"> ● kreowanie potrzeb potencjalnych odbiorców, ● wdrażanie rozwiązań technologicznych, ● wdrażanie rozwiązań procesowych, ● docieranie z ofertą do odbiorców,

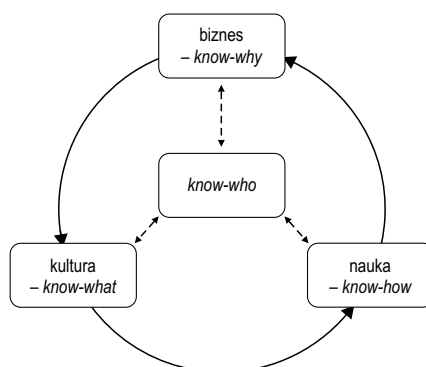
Źródło: Opracowanie własne (tab. 1-2).

- biznes – główna funkcja przedsiębiorców to stałe kwestionowanie równowagi na rynku rozumianej jako relacja między poziomem wartości dostarczanych odbiorcom a poziomem zadowolenia odbiorców; przedsiębiorca dąży do identyfikowania rozbieżności między tymi dwoma zbiorami wartości zadając pytanie: *dlaczego dostępne na rynku dobra lub usługi nie są do końca zadowalające dla odbiorców?*; odpowiedź na to pytanie może stanowić źródło inspiracji dla środowisk kulturalnych i naukowo-badawczych tworzących nowe koncepcje produktów oraz rozwiązania o walorach aplikacyjnych;
- kultura – środowiska twórcze zorientowane są na kreowanie nowej rzeczywistości, wprowadzanie do ustalonego porządku nowych wartości: wzbogacających lub podważających dotychczasowy system; twórcy odpowiadając na pytanie *co nowego można wprowadzić do zbioru dotychczasowych wartości* tworzą nowe idee przyczyniające się do wykreowania podstaw do wzbogacania i porządko-

- wania rzeczywistości społeczno-ekonomicznej; impulsy myślowe dla środowisk twórczych mogą wynikać zarówno ze sfery nierynkowej, jak też rynkowej;
- nauka – środowiska naukowo-badawcze skupiają się na stworzeniu rozwiązań realnie zmieniających rzeczywistość; środowiska te, podobnie jak środowiska twórcze również stawiają pytania nakierowane na odkrywanie nowych wartości, ale jednocześnie z wielką siłą akcentują myślenie zorientowane na wypracowywanie rozwiązań o wartości wdrożeniowej; dla naukowców i badaczy zasadniczego znaczenia nabiera pytanie *jak generalne idee można wprowadzić w codzienne funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki*; w tym sensie, środowiska naukowo-badawcze są głównym podmiotem innowacyjności;
 - układ międzysektorowy – odnosi się do zdolności podmiotów sektora biznesu, kultury i nauki do nawiązywania kontaktów, wymieniania się ideami i rozwiązaniami, dzielenia się komplementarnymi potencjałami, szczególnie tymi, które związane są z wiedzą, jej przekształcaniem i rozwijaniem; dla funkcjonowania podmiotów w układzie międzysektorowym kluczowego znaczenia nabiera odpowiedź na pytanie o to z *kim można nawiązywać współpracę na rzecz przekształcania rzeczywistości, realizacji własnych celów, wzmacniania roli wiedzy w podejmowanych działaniach*.

Szczególne znaczenie ma aktywność wymienionych sektorów oraz współpraca między nimi w kontekście wykorzystywania wyróżniających cech miast i regionów, które wynikają z dziedzictwa miasta oraz specyfiki miejsca (*genius loci*). Charakter miasta, jego klimat kulturowy, trudny do jednoznacznego wyrażenia splot czynników materialnych, historycznych i aktywności podmiotów lokalnych stanowi kluczową determinantę kreatywności działań przedsiębiorczych, kulturalnych i naukowo-badawczych. Dziedzictwo miasta wykracza daleko poza intuicyjne rozumienie tego pojęcia związane z zabytkami i odnosi się także do wartości niematerialnych oraz stosunku, jaki do tego dziedzictwa przejawiają podmioty lokalne. *Dziedzictwo kulturowe* może być definiowane jako:

- świadectwo tego, jak żyły kolejne pokolenia,

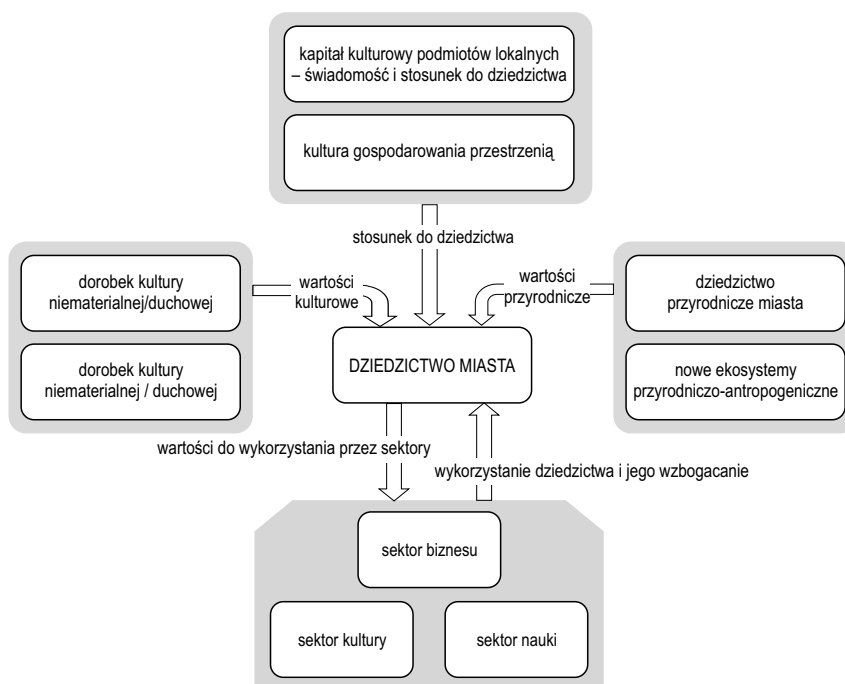

Ryc. 6. Rola sektorów w gospodarce opartej na wiedzy

- dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, a także dorobek naszych czasów;
- wartość – materialna lub niematerialna – przekazana przez przodków i określająca naszą kulturę; zawiera w sobie wszystkie skutki środowiskowe wynikające z interakcji między ludźmi a otoczeniem na przestrzeni dziejów.

Obok dziedzictwa kulturowego dla miasta i jego mieszkańców duże znaczenie ma dziedzictwo przyrodnicze. Postawy mieszkańców wobec tego dziedzictwa można opisywać analogicznie, jak w przypadku dziedzictwa kulturowego.

Dla wykorzystania dziedzictwa miasta podstawowe znaczenie ma poziom kapitału kulturowego reprezentowany przez podmioty lokalne, szczególnie te, które plasują się w omawianych sektorach. Kapitał kulturowy można rozumieć jako zdolność różnych grup społecznych do uczestnictwa w procesie rozwoju kultury – jako odbiorca lub kreator. Powiązane pojęcie *habitus* oznacza sposoby, w jaki różne grupy społeczne klasyfikują i postrzegają świat; wiąże się z predyspozycjami, jakie dana grupa wypracowała do postrzegania świata, w szczególności zamieszkiwanej przestrzeni kulturowej. Pojęcia te można również rozszerzyć na dziedzictwo przyrodnicze i powiązać je z wrażliwością ekologiczną oraz wiedzą na temat mechanizmów i relacji między przyrodą a rozwojem cywilizacyjnym. W szczególności, dotyczy

Ryc. 7. Dziedzictwo miasta wykorzystywane przez sektory kultury, nauki i biznesu

to świadomości na temat konsekwencji, jakie wywołują dla lokalnych ekosystemów indywidualne działania poszczególnych podmiotów.

Kapitał kulturowy i zdolności do interpretowania dziedzictwa miasta są podstawowymi determinantami wykorzystywania wartości kulturowych i przyrodniczych przez omawiane sektory. Specyfikę miasta (jego *genius loci*) tworzy zarówno wielowymiarowe dziedzictwo, jak również tętno miasta nadawane mu przez aktywności mieszkańców. Przy niskim poziomie dziedzictwa kulturowego, jego słabym uświadomieniu przez społeczności lokalne, a jednocześnie przy niskim poziomie aktywności o pierwiastku kreatywnym (słabym tętnie miasta) nie występuje zasilanie biznesu, nauki i kultury w specyficzne wartości dające tym sektorom przewagę konkurencyjną.

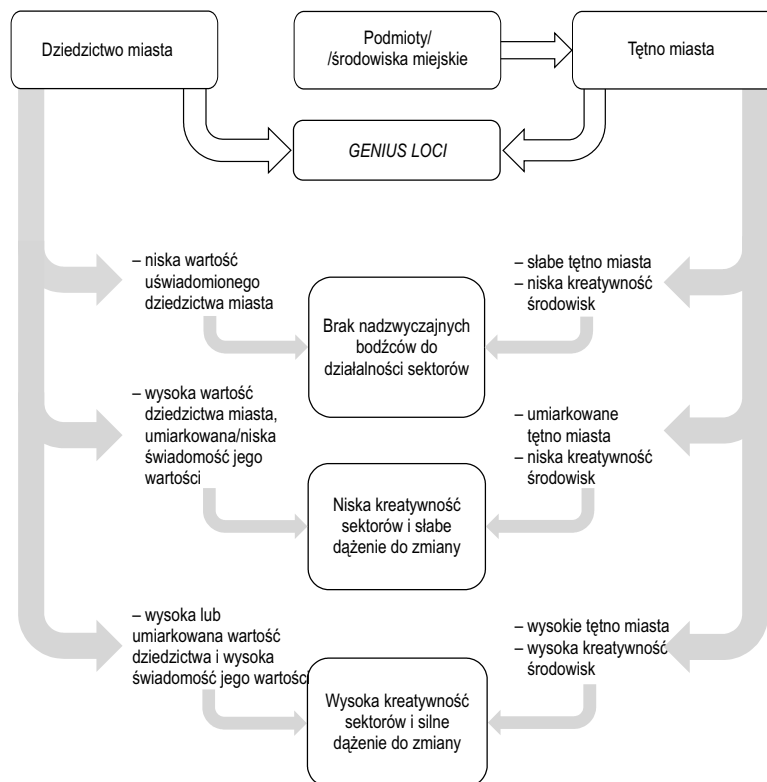
Wartościowe dziedzictwo miasta – jeżeli jest słabo uświadomione przez podmioty lokalne – również nie jest silnym impulsem do rozwoju kreatywnego. Co więcej, wartościowe dziedzictwo może wpływać demobilizująco na społeczności lokalne. Postawy „zasiedziałości” mogą dominować nad postawami kreatywnymi, a środowiska lideryskie mogą narzucać postawy konserwatywne opisane w tab. 2. Także w tej sytuacji podmioty sektora biznesu, nauki i kultury będą mogły w bardzo ograniczonym zakresie czerpać swoją siłę z *genius loci* miasta.

Wysoki poziom uświadomienia dziedzictwa miasta wraz z wysokim poziomem aktywności kreatywnych tworzy impulsy do rozwoju omawianych sektorów oraz wspiera budowanie ich wyróżniających atutów. Dotyczy to zarówno miast, w których

Tabela 2

Postawy podmiotów lokalnych względem dziedzictwa miasta

Postawa konserwatywna	Postawa równoważenia	Postawa dystansu
<ul style="list-style-type: none"> – bezwzględna ochrona dziedzictwa traktowanego jako wartość najwyższa, – duży opór wobec wykorzystywania dziedzictwa na potrzeby społeczne lub gospodarcze, – kwestionowanie znaczenia nowych aktywności kulturalnych uznawanych za konkurencyjne względem dziedzictwa, – instrumentalne wykorzystywanie dziedzictwa dla celów politycznych – „patriotyzm” opcji lokalnej w opozycji do „wykorzenienia” opcji globalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystywanie dziedzictwa w zgodzie z zasadami rozwoju zrównoważonego, – kreatywność opierająca się na nowym spojrzeniu na dziedzictwo lokalne, rozwijaniu wartości tworzących dziedzictwo, – przenikanie kultury lokalnej i globalnej oraz tworzenie nowoczesnych form i treści, o uniwersalnym oddziaływaniu z zachowaniem specyfiki opierającej się na unikatowości miejsca (miasta). 	<ul style="list-style-type: none"> – niska wartość przypisywana dziedzictwu, – priorytet dla rozwoju społecznego i gospodarczego nieograniczanego ochroną dziedzictwa, – preferowanie kultury w jej nowoczesnej treści i formie, – kosmopolityzm i przeciwstawianie dziedzictwa lokalnego „nowocześniejszej” kulturze globalnej, – instrumentalne wykorzystywanie dziedzictwa dla celów politycznych – przedstawianie „nowoczesności” opcji globalnej w opozycji do „zacofania” opcji lokalnej.

Ryc. 8. Kreatywność i siła zmian w sektorach kultury, nauki i biznesu na tle *genius loci* miasta

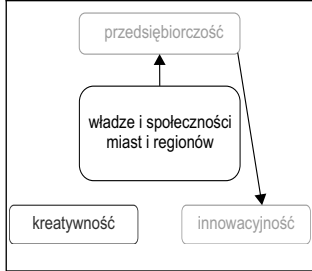

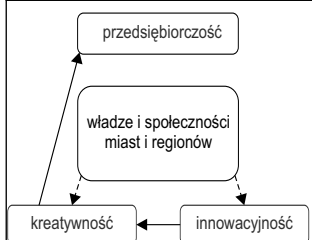
wartość dziedzictwa może być rozumiana tradycyjnie (miejsca i obiekty o wysokich walorach kulturalnych lub historycznych, wysoki poziom estetyki przestrzeni), jak też miast postindustrialnych – „szorstkich”, o krajobrazie zdegradowanym, lecz posiadającym swoją unikatowość; miast mieszkańców dumnych z przeszłości, a jednocześnie skłonnych do patrzenia w przyszłość. W takim przypadku można liczyć na wzmocnienie działalności kulturalnej nacechowanej specyfiką lokalną, opracowywanie nowych technologii związanych z przywracaniem dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego, kreowanie produktów opierających się na dziedzictwie, a także na zainicjowanie interesujących i unikatowych procesów rewitalizacji.

6. Kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość jako zdolności strategiczne ośrodków i regionów miejskich

Zrealizowane w ramach XX Konferencji Ustrońskiej *Rozwój lokalny i regionalny – Teorie i zastosowania* warsztaty pt. *Kreatywność, innowacyjność i przed-*

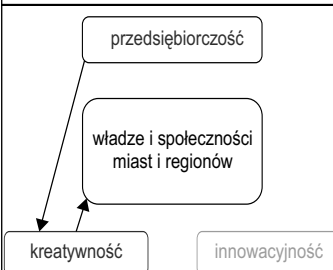
Tabela 3

Relacje między kreatywnością, przedsiębiorczością, innowacyjnością oraz władzami i społecznościami miast i regionów w kontekście zidentyfikowanej i cywilizacyjnych dużej zbiorowości wykształconych młodych ludzi w mieście/regionie miejskim

<p>1. Zdolność: <i>Umiejętność posługiwania się i wykorzystania relatywnie wysokich kompetencji profesjonalnych i cywilizacyjnych dużej zbiorowości wykształconych młodych ludzi w mieście/regionie miejskim</i></p>	 <p>Spoleczności miast i regionów reprezentują postawy decydujące o dynamice zmian regionalnego zasobu kompetencji profesjonalnych i cywilizacyjnych. Zainteresowanie mieszkańców podnoszeniem kwalifikacji jest ściśle sprzężone z działaniami władz w zakresie kreowania dostępu do usług publicznych wspierających kształtowanie kapitału ludzkiego, w szczególności w zakresie edukacji, kultury, technologii, relacji społecznych. Kompetencje profesjonalne i cywilizacyjne mają decydujące znaczenie dla rozwoju przedsiębiorczości. Stałe zasilanie sektora biznesu kompetencjami – czy to w formie napływu pracowników, czy w postaci zakładanych start-upów – wpływa na poziom innowacyjności gospodarki regionu.</p>
<p>2. Zdolność: <i>Tętniące życiem kulturalnym miasta i zespoły miejskie świadczące o zdolnościach do dołączania polskich obszarów metropolitalnych do europejskiej i globalnej przestrzeni kulturowej</i></p>	 <p>Polskie miasta i aglomeracje aspirują do pełnienia funkcji metropolitalnych o znaczeniu europejskim. Jednym z koniecznych warunków tego procesu jest wzmocnienie witalności miast na podstawie funkcji kulturalnych. Coraz powszechniejsze są działania miast nakierowane na wzbogacanie instytucjonalne i infrastrukturalne sektora kultury. Ponadto władze miast dążą do tworzenia dzielnic/stref kultury lub centrów kreatywności. Wzrasta też konkurencja między miastami o wydarzenia kulturalne o znaczeniu europejskim lub globalnym. Rośnie także zainteresowanie łączeniem funkcji kulturalnych z biznesowymi, naukowymi i społecznymi. Część miast dostrzega w kulturze potencjał do wejścia w swego rodzaju niszę – kultury opartej na lokalnym dziedzictwie (np. postindustrialnym). Warto też podkreślić niezwykle silne powiązania między procesami rewitalizacji a rozwojem kulturalnym. Znaczna część przedsięwzięć rewitalizacyjnych o znaczeniu społecznym opiera się na kulturze oraz wykorzystywaniu lokalnego dziedzictwa kulturowo-historycznego.</p> <p>Polityka realizowana przez władze w powiązaniu z poziomem aktywności kulturalnej mieszkańców (zarówno w aspekcie działalności twórczej, jak również zainteresowania uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych w mieście) determinują witalność miast opartą na funkcjach kulturalnych.</p>
<p>2. Zdolność: <i>Tętniące życiem kulturalnym miasta i zespoły miejskie świadczące o zdolnościach do dołączania polskich obszarów metropolitalnych do europejskiej i globalnej przestrzeni kulturowej</i></p>	 <p>W polskich regionach powszechnie podejmowane są działania związane z wytyczaniem i wspieraniem rozwoju gospodarczego opierającego się na kapitale intelektualnym. Przejawem tego są np. Regionalne Strategie Innowacji oraz konkretne decyzje dotyczące określania inteligentnych specjalizacji regionalnych. Podobne działania są podejmowane na poziomie miast poszukujących nowych ścieżek rozwoju gospodarczego opartych na kapitale intelektualnym; widoczne jest to w staraniach miast o rozwój funkcji naukowych, akademickich i kulturalnych.</p>

Dla kształtowania rozwoju opartego na kreatywności i innowacyjności wskazana jest jak najgłębsza współpraca władz lokalnych i regionalnych z podmiotami kultury i nauki. Rozwój ten, jeżeli ma być trwały i przynosić ma wieloaspektowe korzyści powinien być ściśle powiązany ze zdolnością do generowania wartości rynkowych o znaczeniu globalnym. Nowości generowane w sektorze nauki oraz badań i rozwoju – powinny być wzmacniane przez kreatywność sektora kultury, szczególnie w kontekście designu oraz promowania innowacyjnych produktów.

4. Zdolność: *Zdolność do przenoszenia nowoczesnych modeli biznesowych i zarządzania oraz myślenia pro-spektywnego i strategicznego na skale wielkomiejskie i metropolitalne*

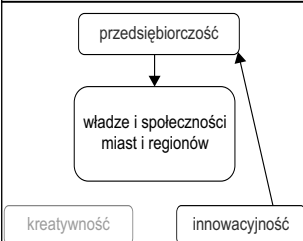

Rozwój miast i regionów miejskich wymaga poszukiwania nowych modeli zarządzania. Okres po transformacji systemowej to czas coraz szerszego wykorzystywania przez samorządy terytorialne narzędzi zarządzania strategicznego, zarządzania projektami, czy też podejścia marketingowego. Działalność sektora publicznego nie ma co prawda orientacji dochodowej, jednak realizacja zadań poddana jest ocenie według kryterium efektywnościowego. Ponadto samorządy lokalne i regionalne funkcjonują w warunkach konkurencji o różne potencjały. Przystojenie myślenia biznesowego pozwala także nawiązać lepsze relacje między sektorem samorządowym a biznesem.

Równoległe, głębokie zmiany następują w sektorze obywatelskim, który również chętnie co samorządy korzysta z biznesowych narzędzi zarządzania. Szczególnie widoczne jest to w stosowaniu narzędzi projektowych, wymaganych przy pozyskiwaniu środków na realizację podejmowanych przedsięwzięć.

Modele i narzędzia wywodzące się z biznesu nie mogą być oczywiście kopiowane w sposób bezpośredni na rzeczywistość samorządową lub społeczną; konieczne jest podejście kreatywne, które umożliwi ich dostosowanie do specyfiki tych sektorów.

5. Zdolność: *Zdolność do podejmowania przedsięwzięć technologicznych i biznesowych o podwyższonym ryzyku oraz ich zakorzeniania i terytorializacji w środowisku miejskim i regionalnym*

W polskich miastach i regionach wzrasta świadomość znaczenia innowacyjności dla rozwoju społeczno-ekonomicznego. Jednocześnie, dystans dzielący Polskę od innych krajów UE w dziedzinie innowacyjności pozostaje ciągle znaczący*. Ekosystemy innowacji powinny zarówno wspierać wykorzystywanie lokalnego i regionalnego potencjału innowacyjnego, jak też sprzyjać ich upowszechnianiu i utrwalanu w środowisku miejskim i regionalnym. Innowacje generowane w sektorze nauki i B+R muszą trafić na podatny grunt w sektorze biznesu, gdzie dokonywana jest ich komercjalizacja.

Nieodłącznym elementem tego procesu jest ryzyko. Aktywność władz powinna sprzyjać tworzeniu wewnętrznego popytu na innowacje, transferowi innowacyjnych idei między różnymi podmiotami, zakorzenianiu innowacyjności w systemie lokalnym i regionalnym.

* W UE Polska w klasyfikacji w zakresie systemów innowacji zajmuje czwarte miejsce od końca wśród państw członkowskich [Europejska tablica... 2017].

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wyników warsztatów pt. *Kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość w rozwoju lokalnym i regionalnym*, zrealizowanych w ramach XX Konferencji Ustrońskiej *Rozwój lokalny i regionalny – Teorie i zastosowania*.

siębiorczość w rozwoju lokalnym i regionalnym dostarczyły wiedzy o zdolnościach strategicznych i wyzwaniach ważnych dla polskich ośrodków i regionów miejskich. W tab. 3 przedstawiono kluczowe zdolności wskazane przez uczestników warsztatów oraz relacje między kreatywnością, przedsiębiorczością, innowacyjnością, a także podstawowymi podmiotami rozwoju lokalnego i regionalnego.

7. Idee międzysektorowych projektów rozwoju ośrodków i regionów miejskich – przypadek polskich regionów

Zestawienie zdolności polskich miast i regionów miejskich z wyzwaniami globalnymi, które przed tymi miastami i regionami stoją pozwala na stworzenie zbioru idei przedsięwzięć. Pod uwagę wzięto opisane w poprzednim punkcie zdolności oraz pięć wyzwań. Uwzględnione wyzwania można podzielić na:

- wyzwania intelektualne – ukierunkowujące proces kreowania przyszłości, związane z tworzeniem wizji rozwoju;
- wyzwania strategiczne – wynikające z wykreowanej wizji i ukierunkowujące na stosowanie strategii typu *push*.

Strategie, o których mowa mogą mieć dwojaką genezę:

- strategie oddolne, powstające w środowiskach lokalnych, nakierowane na podwyższanie aktywności lokalnych podmiotów, poszukiwanie ich nowego miejsca w procesach zachodzących w mieście, a jednocześnie zorientowane na współpracę z władzą publiczną, której zadaniem jest wspieranie pomysłów i działań podmiotów lokalnych (*strategie bottom up*);
- strategie odgórne (*top down*), tworzone przez władze lokalne realizujące sformalizowane wizje i strategie rozwoju (w odróżnieniu od strategii oddolnych, które zwykle sformalizowane nie są); rolą tych strategii, w kontekście rozwoju kreatywnego może być zaszczepianie nowych procesów, inspirowanie podmiotów lokalnych, podejmowanie inicjatyw w sferach o zbyt wysokim poziomie ryzyka dla innych podmiotów, przełamywanie kosztowej bariery wejścia utrudniającej inicjowanie nowych procesów; strategie odgórne realizowane są także w partnerstwie sektorów; rolą władz lokalnych jest wciągnięcie do ich realizacji podmiotów lokalnych, a gdy to konieczne także podmiotów z otoczenia, które mogą wprowadzić do procesów rozwoju lokalnego „świeżość” i „globalność”.

Uwzględniane w zestawieniu zdolności można traktować jako wyróżniające atuty sektorów: kultury, nauki, biznesu. W tab. 3 przedstawiono propozycje idei projektów międzysektorowych pozwalających odpowiedzieć miastom i aglomeracjom miejskim na wyzwania globalne. Także w tym przypadku wykorzystano wyniki warsztatów pt. *Kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość w rozwoju lokalnym i regionalnym* zrealizowanych w ramach XX Konferencji Ustrońskiej *Rozwój lokalny*

Tabela 4

Międzysektorowe idee przedsięwzięć wykorzystujących zdolności strategiczne KIP umożliwiający sprostanie wyzwaniom stojącym przed dużymi miastami i aglomeracjami

	Wyzwania intelektualne			Wyzwania strategiczne	
	kultura mobilności poznawczej jednostek, zespołów ludzkich, społeczności terytorialnych w miastach i zespołach miejskich	obecność społeczności terytorialnych miast i zespołów miejskich w świecie generowania i transferu nowych idei	współgospodarowanie wiedzą miast i zespołów miejskich na rzecz tworzenia nowych sektorów gospodarki	przeźnienie miejskie obszarów metropolitalnych przestrzeniami zrównoważonej aktywności życiowej	atrakcyjność aktywnościowa, atrakcyjność rezydencjalna polskich miast i zespołów miejskich dla klasy kreatywnej i kreatywnych profesjonalistów
<p>W jaki sposób zdolności pozwolą sprostać/podjąć wyzwania?</p> <p>umiejętność posługiwania się i wykorzystania relatywne wysokie kompetencje profesjonalnych i cywilizacyjnych dużej zbiorowości wykształconych młodych ludzi w mieście/regionie miejskim <i>(zdolność związana z wyróżniającymi atutami sektora biznesu i nauki)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • udogodnienia infrastrukturalne, w tym ICT i usługowe w przestrzeni miast i zespołów miejskich wywołujące i zagospodarowujące kompetencje endogeniczne w formie idei, innowacji, inicjatyw, wydarzeń, 	<ul style="list-style-type: none"> • platformy przepływu idei w skali globalnej służące poznawaniu nośnych nowych trendów i upowszechnianiu własnego dorobku umysłowego wyprowadzonego z tożsamości miast i zespołów miejskich, 	<ul style="list-style-type: none"> • posługiwanie się nowymi technologiami ICT w różnych dziedzinach, • internacjonalizacja biznesu i pozycjonowanie na rynkach globalne, niejasno • pakiet projektów branżowych gospodarki technologicznej i kreatywnej (w tym nowoczesne usługi biznesowe, różne dziedziny biznesu elektronicznego, projektowanie graficzne i produkcja oprogramowania), 	<ul style="list-style-type: none"> • wielofunkcyjne przestrzenie miejskie oferujące różnorodność aktywności zawodowej i czasu wolnego, 	<ul style="list-style-type: none"> • centra kreatywne jako ośrodki przyciągające podmioty, • marka miast i zespołów miejskich otwartych na inicjatywy i innowacje obywatelskie i międzykulturowe,

<p>tętniące życiem kulturalnym miasta i zespoły miejskie świadczące o zdolnościach do dołączania polskich obszarów metropolitalnych do europejskiej i globalnej przestrzeni kulturowej (<i>zdolność związana z wyróżniającymi atutami sektora kultury</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> wielokulturowe przestrzenie wielkomiejskie wzmocniające atrakcyjność i rozpoznawalność miast i zespołów miejskich w skali globalnej, 	<ul style="list-style-type: none"> polskie miasta i zespoły miejskie miejscem globalnych spotkań i wydarzeń w nurcie inkubacji i upowszechniania nowych idei, 	<ul style="list-style-type: none"> turystryka kulturowa i biznesowa, wydarzenia i spotkania środowisk profesjonalnych, innowacje technologiczne w różnych dziedzinach funkcjonowania obszarów metropolitalnych, 	<ul style="list-style-type: none"> wydarzenia w przestrzeniach miejskich umożliwiające komunikację międzykulturową, kontakty i wymianę, 	<ul style="list-style-type: none"> spotkania i wydarzenia rangi globalnej organizowane w miejscach wizytówkowych, symbolicznych, kulturowych, marka miast i zespołów miejskich otwartych na inicjatywy i innowacje obywatelskie i międzykulturowe, kultura ożywająca przestrzenie miejskie i budująca rozpoznawalność przestrzeni międzynarodowej miast i zespołów miejskich,
<p>zdolność sektorów KIP w miastach i regionach do zastosowania i komercjalizacji wyników prac badawczych i rozwojowych oraz projektowania nowości o perspektywach rynkowych istotnych w skali globalnej (<i>zdolność związana z wyróżniającymi atutami sektora nauki, kultury i biznesu</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> internalizacja wyników badań i projektów nowości w globalnych, technologicznych start-upach i biznesach, 	<ul style="list-style-type: none"> nowa konfiguracja potencjałów (kultury) miast i zespołów miejskich powstająca z zastosowania nowych idei, 	<ul style="list-style-type: none"> wchodzenie w międzynarodowe projekty konsorcjalne wdrażające wyniki prac badawczo-rozwojowych, przedsiebiorczość wykorzystująca różne formy własności intelektualnej i pojawiające się w skali globalnej nisze rynkowe, 	<ul style="list-style-type: none"> inteligentne rozwiązania dostosowujące przestrzeń miast i zespołów miejskich do funkcjonowania społeczeństw mobilnych, 	<ul style="list-style-type: none"> wysokiej jakości miejsca pracy oferowane zarówno osobom kreatywnych zawodów i kreatywnym profesjonalistom – rezydentom i nierezydentom miast i zespołów miejskich,

<p>tętniące życiem kulturalnym miasta i zespoły miejskie świadczące o zdolnościach do dołączania polskich obszarów metropolitalnych do europejskiej i globalnej przestrzeni kulturowej (<i>zdolność związana z wyróżniającymi atutami sektora kultury</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> wielokulturowe przestrzenie wielkomiejskie wzmocniające atrakcyjność i rozpoznawalność miast i zespołów miejskich w skali globalnej, 	<ul style="list-style-type: none"> polskie miasta i zespoły miejskie miejscem globalnych spotkań i wydarzeń w nurcie inkubacji i upowszechniania nowych idei, 	<ul style="list-style-type: none"> turystryka kulturowa i biznesowa, wydarzenia i spotkania środowisk profesjonalnych, innowacje technologiczne w różnych dziedzinach funkcjonowania obszarów metropolitalnych, 	<ul style="list-style-type: none"> wydarzenia w przestrzeniach miejskich umożliwiające komunikację międzykulturową, kontakty i wymianę, 	<ul style="list-style-type: none"> spotkania i wydarzenia rangi globalnej organizowane w miejscach wizytówkowych, symbolicznych, kulturowych, marka miast i zespołów miejskich otwartych na inicjatywy i innowacje obywatelskie i międzykulturowe, kultura ożywiająca przestrzenie miejskie i budująca rozpoznawalność przestrzeni międzynarodowej miast i zespołów miejskich,
<p>zdolność sektorów KIP w miastach i regionach do zastosowania i komercjalizacji wyników prac badawczych i rozwojowych oraz projektowania nowości o perspektywach rynkowych istotnych w skali globalnej (<i>zdolność związana z wyróżniającymi atutami sektora nauki, kultury i biznesu</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> internalizacja wyników badań i projektów nowości w globalnych, technologicznych start-upach i biznesach, 	<ul style="list-style-type: none"> nowa konfiguracja potencjałów (kultury) miast i zespołów miejskich powstająca z zastosowania nowych idei, 	<ul style="list-style-type: none"> wchodzenie w międzynarodowe projekty konsorcjalne wdrażające wyniki prac badawczo-rozwojowych, przedsiębiorczość wykorzystująca różne formy własności intelektualnej i pojawiające się w skali globalnej nisze rynkowe, 	<ul style="list-style-type: none"> inteligentne rozwiązania dostosowujące przestrzeń miast i zespołów miejskich do funkcjonowania społeczeństw mobilnych, 	<ul style="list-style-type: none"> wysokiej jakości miejsca pracy oferowane zarówno osobom kreatywnych zawodów i kreatywnym profesjonalistom – rezydentom i nierezydentom miast i zespołów miejskich,

<p>zdolność do przenoszenia nowoczesnych modeli biznesowych i zarządzania oraz myślenia prospektywnego i strategicznego na skale wielkomiejskie i metropolitalne (zdolność związana z wyróżniającymi atutami sektora biznesu i kultury)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • dobre praktyki adaptowane do specyficznych warunków miast i zespołów miejskich oraz biznesów, 	<ul style="list-style-type: none"> • polskie miasta i zespoły miejskie w globalnych sieciach i miejscach spotkań i wydarzeń, 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój gospodarki łączący potencjały i kompetencje z różnych dziedzin, • współgospodarowanie wiedzą w modelach globalnego biznesu i zarządzania, • nowe ścieżki rozwoju branż z wykorzystaniem mechanizmu współzależności i współdziałania, 	<ul style="list-style-type: none"> • wdrażanie nowej generacji wielkomiejskiego i metropolitalnego <i>governance</i> zorientowanego na rytmy i style życia społeczności w przestrzeniach miejskich, 	<ul style="list-style-type: none"> • międzynarodowe partnerstwo, sieciowanie i współpraca instytucji i firm,
<p>zdolność do podejmowania przedsięwzięć technologicznych i biznesowych o podwyższonym ryzyku oraz ich zakorzeniania i terytorializacji w środowisku miejskim i regionalnym (zdolność związana z wyróżniającymi atutami sektora nauki i biznesu)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • otwarte bazy danych umożliwiające ewaluację i podejmowanie decyzji o wdrażaniu innowacji technologicznych i projektów przedsiębiorczych (inwestycyjnych, marketingowych, finansowych, organizacyjnych i partnerskich), 	<ul style="list-style-type: none"> • partnerstwo biznesowo-obywatelskie w realizacji przedsięwzięć i rzecz społeczno-terytorialnych, 	<ul style="list-style-type: none"> • powstawanie i rozwój globalnych <i>start-upów</i> technologicznych, • posługiwanie się nowymi instrumentami z dziedziny inżynierii finansowej redukującymi poziom ryzyka innowacyjnych przedsięwzięć biznesowych, • podnoszenie poziomu zaufania na rzecz projektów partnerskich i aliansów strategicznych, 	<ul style="list-style-type: none"> • modele integracji przedsięwzięć wysokiej innowacyjności z zasadami zachowania wartości przestrzeni i tożsamości społeczności miast, 	<ul style="list-style-type: none"> • łańcuchy podażowe oparte na różniowych innowacjach technologicznych i na innowacyjnych projektach,

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wyników warsztatów pt. *Kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość w rozwoju lokalnym i regionalnym* zrealizowanych w ramach XX Konferencji Ustrońskiej *Rozwój lokalny i regionalny – Teorie i zastosowania*.

i regionalny – Teorie i zastosowania. Ze względu na to, że w warsztatach uczestniczyli głównie przedstawiciele dużych miast wypracowane propozycje można traktować jako adekwatne właśnie dla takich jednostek terytorialnych.

Konkluzje

Koncepcja miast kreatywnych i witalnych jest użyteczna w tworzeniu nowego narzędzia kreowania przyszłości miast i regionów miejskich. Kreatywność i sektor kultury, innowacyjność i sektor nauki, przedsiębiorczość i sektor biznesu w powiązaniu z *genius loci* i sektorem dziedzictwa cywilizacyjno-kulturowego współtworzą kod genetyczny rozwoju miast i regionów miejskich. Rozwój terytorialny oparty na takim kodzie genetycznym ma cechy rozwoju kreatywnego i pozwala na myślenie o przyszłości i kreowanie przyszłości miast i regionów miejskich. Posłużenie się kodem genetycznym rozwoju wpisuje się w nurt studiów prospektywnych i strategicznych i pozwala na kreowanie dużych przedsięwzięć międzysektorowych i międzynarodowych będących rezultatem zastosowania zdolności strategicznych sektorów do wyzwań przyszłości płynących z otoczenia europejskiego i globalnego. Eksperyckie podejście do tego typu propozycji metodologicznych w polskich warunkach dało w rezultacie po pierwsze, możliwość identyfikacji mechanizmów działania kodu genetycznego rozwoju w odniesieniu do polskich miast i regionów miejskich oraz po drugie, stało się podstawą myślenia o przyszłości tych jednostek terytorialnych w konwencji strategii *push/pull*.

Literatura

- Andersson Å. E., 1985, *Creativity and Regional Development*. Papers in Regional Science, t. 56, wyd. 1: 5-20.
- Andersson Å. E., 2010, *Creative People Need Creative Cities*, [w:] *Handbook of Creative Cities*, D. E. Andersson, E. Ake, Ch. Mellander (red.). Edward Elgar Publishing Limited, Massachusetts.
- Bernaert M., Poels G., 2011, *The Quest for Know-How, Know-Why, Know-What and Know-Who: Using KAOS for Enterprise Modelling*. CAiSE 2011 International Workshops, London, UK, June 20-24, Proceedings: 29-40.
- Czarnowski S., 1956, *Kultura*. PWN, Warszawa: 15.
- D'Acci L., 2013, *Simulating Future Societies in Isobenefit Cities: Social Is a Benefit Scenarios*. SSRN Electronic Journal, 54.
- D'Acci L., 2014, *Urban DNA for Cities Evolutions. Cities as Physical Expression of Dynamic Equilibriums between Competitive and Cooperative Forces*. Computers and Society (cs.CY); Adaptation and Self-Organizing Systems (nlin.AO); Physics and Society (physics.soc-ph). Cornell University Library.
- Europejska tablica wyników innowacji w 2017 r.*, Komisja Europejska, 2017.

- Fillis I., Rentschler R., 2006, *Creative Marketing: An Extended Metaphor for Marketing in a New Age*. Palgrave Macmillan.
- Fillis I., Rentschler R., 2010, *The Role of Creativity in Entrepreneurship*. *Journal of Enterprising Culture*, t. 18, nr 01: 49-81,
- Hunter S. T., Bedell K. E., Mumford M. D., 2007, *Climate for Creativity: a Quantitative Review*. *Creativity Research Journal*, t. 19, nr 1: 69-90.
- Klasik A., 2008, *Aktywność przedsiębiorcza i konkurencyjność ekonomiczna miast w procesie restrukturyzacji aglomeracji miejskiej*. *Prace Naukowe AE w Katowicach*, Katowice.
- Klasik A. (red.), 2018, *Gospodarka kreatywna miast i regionów miejskich*, [w:] *Rozwój kreatywny i inteligentny centrów i przestrzeni miejskich*. Wyd. UE w Katowicach, Katowice.
- Klasik A., 2018a, *Koncepcja push-pull czynników i strategii nowej urbanizacji*, [w:] *Nowa urbanizacja na starym podłożu*. Wyd. UE w Katowicach, w druku.
- Klasik A., Biniński J., Ochojski A., 2014, *Metropolitalny foresight strategiczny: metodologia i studium przypadku*. *Studia KPZK PAN*, t. CLX, Warszawa.
- Klasik A., Kuźnik F., 2017, *Regiony wobec wyzwań przyszłości*. *Zesz. Nauk. UEK*, 1 (961).
- Landry Ch., 2008, *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*. 2nd Edition, Earthscan Canada.
- Strategia Rozwoju Miasta Katowice 2030*, Urząd Miasta Katowice, Katowice, 2017, strategia przygotowana pod kier. zespołu metodycznego w składzie A. Klasik, F. Kuźnik, J. Biniński, B. Szczupak.
- Throsby D., 2010, *Ekonomia i kultura*. Narodowe Centrum Kultury, Warszawa: 20.
- Wilson A., 2008, *Urban and Regional Dynamics – 3: DNA and ‘Genes’ as a Basis for Construction a Typology of Aresas*. UCL, Working Papers Series, Paper 130.
- Wrana K. 2017, *Vital Cities. Sustainable Development, Networking, Creativity*. *Studia Regionalia KPZK PAN*, t. 51.
- Wrana K., 2018, *Miary vitalności miasta*, [w:] *Nowa urbanizacja na starym podłożu*. Wyd. UE w Katowicach, w druku.
- Young J. G., 1985, *What Is Creativity?* *Journal of Creative Behavior*, t. 19, nr 2: 77-87.
- [www1: <http://www.businessinsider.com/difference-between-creativity-and-innovation-2013-4?IR=T>].
- [www2: <http://www.destination-innovation.com/what-is-the-difference-between-creativity-and-innovation>].